

Střípky z historie: Vánoční zázrak na západní frontě 1914

První Vánoce tzv. Velké války roku 1914 vešly do dějin mimořádnou událostí. Na některých úsecích západní fronty došlo ke spontánně uzavíranému příměří. Při něm si britští a němečtí vojáci zneprátelených stran zazpívali koledy, někteří si vyměňovali dárky. Slavení svátku s protivníkem si zaslouží název „vánoční zázrak“.

Střípky z historie

Vánoční zázrak na západní frontě 1914

První Vánoce tzv. Velké války roku 1914 vešly do dějin mimořádnou událostí. Na některých úsecích západní fronty došlo ke spontánně uzavíranému příměří. Při něm si britští a němečtí vojáci zneprátelených stran zazpívali koledy, někteří si vyměňovali dárky, popili spolu i pojedli. Slavení svátku s protivníkem si zaslouží název „vánoční zázrak“. Příměří započalo 25. prosince.

Vánoční příměří je označení pro neoficiální příměří, krátkodobé oslavy lidství a humanity, které se odehrálo na západní frontě během Vánoc v roce 1914. Něco takového se v podobné intenzitě už neopakovalo. Příměří leckde trvalo až do Nového roku.

Politické a vojenské velení obou válčících stran se obávalo vzpoury již vyčerpaných vojáků, kteří si původně představovali, že válka bude trvat dva až tři měsíce, takže příměří tolerovalo.

K neuvěřitelné události během Vánoc 1914 došlo nejprve v okolí belgického městečka Ypres, v úseku St. Yves-Neuve Chappelle, dlouhém asi čtyři kilometry. Tedy na místě, kde německá armáda v dubnu 1917 poprvé použila bojový plyn, který po něm dostal jméno yperit.

Zpodobnění válečného zázraku na dobové pohlednici

A právě tam proti sobě odpočívali v zákopech vojáci obou zneprátelených stran. Všechno začalo jaksi samovolně, byť ne úplně náhodně.

Papežův apel

„Jistým vyvrcholením v otázce humanity bylo založení Červeného kříže v Ženevě roku 1864. Od té doby si signatáři smlouvy uvědomovali, že je nezbytné nejen pomoci všem válečným účastníkům bojů, bez ohledu na národnost, ale také, že je v zájmu šlechetnosti a lidskosti zmírnit nejen jejich utrpení, beznaděj a odloučení od rodin, nýbrž pokusit se o zastavení bojů,“ vysvětlil pro Novinky historik a pedagog Zbyněk M. Duda.

Ve 20. století se podle něj tento apel přenesl do nejvyšších míst Svatého stolce, když papež Benedikt XV. (1914–1922) vyzval v prvním roce Velké války bojující strany na západní frontě, aby ve dnech mezi 24. až 26. prosincem uctily Vánoce jako svátky dobré vůle, pokoje, míru, soucitu, naděje, lásky a víry v rodinu.

„Prosba se netýkala pravoslavného Ruska, kde se tyto sváteční chvíle slaví ve dnech 6. a 7. ledna,“ poznamenal Duda. Jak to tedy na západní frontě probíhalo?

Zákopy ozářené stromečky

„Večer na Štědrý den roku 1914 najednou přestala střelba. Vojáci z mého saského pluku pak začali pískat na dva prsty. Angličané okamžitě pískání opětovali. Vojín Mockel z mé jednotky, který žil dlouhá léta v Anglii, zavolal na Brity anglicky a brzo se mezi námi vyvinul živý rozhovor. Pak vylezli ze zákopů na obou stranách dva vojáci, podali si v zemi nikoho ruce a popřáli si vzájemně veselé Vánoce. Dohodli se, že na Boží hod nebudou střílet,“ líčil nezvyklé příměří německý poručík Kurt Zehmisch.

Vzápětí Němci ozdobili svůj kilometrový zákop stromečky, vánočními svíčkami a lucernami. Angličané, okouzlení veselými světly, začali radostně pískat a tleskat. Bylo chladno, ale to nikomu

nevadilo.

„Iniciativa přišla z německé strany, protože Němci se považovali za zakladatele tradic moderních oslav Vánoc,“ upřesnil pro Novinky Petr Prokš z Historického ústavu Akademie věd ČR.

Náhle se objevil jeden Anglán s míčem. Branky jsme označili čepicemi. Rychle jsme vytvořili družstva a na zamrzlém blátě začal zápas. My Frickové porazili Anglány 3:2.

komentář fotbalového zápasu od německého pěšáka

Vedle neobvyklé iluminace se objevily transparenty s nápisy Merry Christmas a Frohe Weihnachten. Z obou stran zazněly koledy a vánoční písně, hlavně Stille Nacht. Další Němci se bez střelby vypravili do granáty zryté země a vyzývali Brity, ať se k nim přidají. A to se také stalo.

Sedmnáctiletý německý dobrovolník vzpomínal: „Napřed jsme stromky ostýchavě rozsvítili v krytech, pak v zákopech a nakonec na předprsni. Všude byly vidět planoucí stromečky, což v nás budilo zvláštní slavnostní náladu, kterou ještě umocňovala úchvatně se třpytící jinovatka.“

Holičství mezi granáty

Muži se objímali, třásli si rukama, mluvili, pokuřovali. Vyměňovali si drobné dárky - whisky, cigarety, ale i ponožky, pohledy, konzervy. Smířlivá atmosféra se rozšířila i na další úseky fronty. Někde se připojili i Francouzi a Belgičané. „Francouzské velitelské sbory braly tento akt jako zradu francouzského národa,“ doplnil Duda.

Vojáci si sami vyráběli dárky:

Populárním se stalo vytvářet v zákopech například prstýnky z materiálu nalezeného na bojišti - z nudy i snahy obdarovat své nejbližší.

Někteří zruční řemeslníci si jejich prodejem i hmotně přilepšili. Vyráběli je z hliníku, který získávali především z časovačů dělostřelecké munice.

Vojáci také vyřezávali tabatěrky - během velké války ustoupila obliba dýmek a vzrostla vášeň pro cigarety. Tabák zaháněl hlad i depresi a pomáhal udržovat pozornost.

Dalším „zákopovým uměním“ se stala výroba zapalovačů z mosazných nábojnic a váz z tepaných dělostřeleckých nábojnic.

Friday, January 8, 1915

The Daily Mirror

CERTIFIED CIRCULATION LARGER THAN ANY OTHER DAILY NEWSPAPER IN THE WORLD

WHY DELAY? THE DAILY MIRROR OVERSEAS WEEKLY

EDITION contains all the Latest and Best War Pictures and News, and is therefore the Best Weekly Newspaper for your friends abroad. You can obtain it from your Newsagent for 3d. per copy.

Subscription rates (prepaid), post free, to Canada for six months 10/-; elsewhere 12/-; Address: Manager, "Overseas Daily Mirror," 25-26, Boulevard des Capucines, London, E.C.

AN HISTORIC GROUP: BRITISH AND GERMAN SOLDIERS PHOTOGRAPHED TOGETHER.

Foes became friends on Christmas Day, when the British and Germans arranged an unofficial truce. The men left the trenches to exchange cigars and cigarettes, and

were even photographed together. This is the historic picture, and shows the soldiers of the opposing Armies standing side by side.

Historické setkání britských a německých vojáků na Vánoce 1914 nemohla ujít pozornosti dobového tisku.

Foto: Profimedia.cz

K zastavení palby podnítili ostatní především Němci z bavorských a saských pluků i proto, že mluvili slušně anglicky, protože před velkou válkou pracovali v Británii zejména jako holiči a taxikáři v Londýně a Brightonu. Po vyhlášení válečného stavu se sice vrátili domů, ale mnozí z nich zanechali v Anglii své rodiny.

V „den zázraků“ se však nejen oslavovalo. Pamětníci například vzpomínali na britského vojáka, který si otevřel uprostřed země nikoho holičství a zákazníkům měl dost z obou táborů.

Došlo i na „přátelské“ fotbalové zápasy. Jeden z nich okomentoval německý pěšák Johannes Niemann: „Náhle se objevil jeden Anglák s míčem. Kopal si s ním a žertoval. Branky jsme označili čepicemi. Rychle jsme vytvořili družstva a na zamrzlém blátě začal zápas. My Frickové porazili Anglány 3:2.“

Utkání skončilo prokopnutím míče, který nakonec uvízl v ostatním drátě.

Konec bratříčkování

Někteří vojáci neopustili své zákopy a klid využili k vlastním oslavám Vánoc, případně k osobní hygieně (odvšivování). Příměří ovšem spělo ke svému konci. Někde se protáhlo na den, jinde na týden až do Nového roku. K masovému udělování trestů za přátelství s nepřítelem nedošlo. Důstojníci nižších jednotek dostali nařízeno neprodleně obnovit disciplínu a podobné výstřelky zatrnout.

Obecným protiopatřením, jak bratříčkování zastavit, se stala pravidelná rotace jednotek v rámci fronty, která bránila jakémukoli sblížení. Jak uvedl Prokš, cílem bylo též neohrozit budoucí válečné operace.

„Veškerá zloba, nenávist a krvelačnost zmizela, aby se krátce po vánočních svátcích či Novém roce opět rozhořela silou, daleko větší, nežli tomu bylo v předešlých měsících roku 1914,“ shrnul Duda.

„Příměří se již neopakovalo, ale naopak obě válčící strany vyhrotily válečnou propagandu proti nepříteli, kterého líčily v těch nejčernějších barvách. Nicméně příměří roku 1914 mělo za výsledek, že obě válčící strany v první světové válce se dohodly na pravidelném krátkém přerušení bojů, aby se získal čas na jídlo a osobní hygienu vojáků v zákopech,“ řekl Prokš.

Brlohy vyzdobené pohlednicemi

Vánoce našich vojáků na východní frontě probíhaly prozaičtěji. Jen málokomu se podařilo dostat vytouženou dovolenou a strávit svátky v bezpečí se svou rodinou. Většinou muži zůstávali v pohotovosti se svými útvary na frontě nebo v zázemí. A někde také bojovali.

Štědrý večer se neslavil.

zpráva z východní fronty

Dokladů o tom, jak slavili válečné Vánoce roku 1914 čeští c. a k. rakousko-uhersští vojáci a důstojníci či dobrovolníci v ruské a francouzské armádě na východní a západní frontě, je nejvíce zaznamenáno v archivních vojenských záznamech jednotlivých divizí, brigád, pluků, praporů a čet ve Vídni, Praze, Moskvě, Kyjevě a Paříži.

„Rovněž v množství dochovaných cenzurovaných dopisů a pohlednic z frontových polí rodičům, manželkám, milenkám a přátelům. Mnohdy jde také o jejich poslední přání a vzkazy, protože v dalších válečných letech je zpravidla těžká zranění a smrt neminula,“ popsal Duda.

Kupříkladu vojáci třetí pěší divize rakouskouherské armády v haličském Radlówě si Štědrého dne roku 1914 příliš neužili, tehdy dostali hlášení o ruském útoku. Vyhlásila se pohotovost, ale k ničemu nakonec nedošlo. Vánoční nálada se mezitím docela vytratila. Pobočník velitele 28. pluku (součást divize) si lakonicky zapsal do deníku: „Štědrý večer se neslavil.“ Místo dárků byly mužstvu vydány ruční granáty.

Právě na východní frontě postihla muže v zákopech často zvýšená pohotovost. Rusové podle svého pravoslavného kalendáře slavili Vánoce o třináct dní později, takže se obě strany obávaly, že nepřítel využije sváteční nálady k překvapivému útoku. Obecně platilo, že si vojáci mohli vychutnat štědrovečerní atmosféru až po splnění běžných úkolů. Připravili stromeček a ozdobili jej, „své podzemní brlohy obložili chvojím a pohlednicemi z vlasti“ (vzpomínka Antonína Zoglmana z východní fronty).

Josef Matějček, který prožíval Štědrý den 1914 na východní frontě ve vesnici Bochňa u Krakova, líčil: „Vánoce slavíme v polozbořené chatrči. Máme i vánoční stromek, smrček ověšený potrhaným telegrafním papírem, vánoční ozdoby tvoří patrony, sirky, cigarety, nalámaný vojenský chléb - komisárek.“

Všichni se těšili na dárkové balíčky od blízkých i na ty oficiálně distribuované jako dar ze zázemí, takzvané liebesgaben. Rodina posílala především cukroví a ořechy, liebesgaben měly obsah nejrůznější.

Rum i portrét arcivévody Evžena

Ministerský úřad pro válečnou péči se například rozhodl připravit „vojákům v poli příjemné vánoční překvapení“ (časopis Český svět, 8. ledna 1915). Jeho realizací pověřil příbramskou likérku Bedřicha Kafky, c. k. dvorního dodavatele. A tak podle Českého světa: „Odjížděl před Vánocemi z příbramského nádraží kompletně vypravený 32 vagonový vlak se sladounkými rosolkami a kmínkami, které se tajily ve čtyřech tisících obrovských bednách.“

Liebesgaben posílala i jednotlivá města. Jeden voják si zaznamenal ve svém deníku: „Já jsem dostal pohlednicový portrét arcivévody Evžena, 5 feldpostek, 10 cigaret v plechovém pouzdru, polévkovou konzervu, 15 kostek cukru, malou tabulku čokolády, fajfku, špetku čaje a 4 sponky - sichrhajcky. Balíčky pro ostatní obsahovaly totéž. Nejvíc nás dojal ten portrét.“

Oběžník pražského místodržitelství ze září 1914 obsahoval seznam nejžádanějších věcí pro muže na frontách: patřil k nim například čaj, čokoláda, cukr, uzené maso, sardinky, salámy, cigarety, víno, rum, ale i termosky, dopisní papír a zapalovače.

Jak se dále měli na východní frontě muži u vsi Czerkovice poblíž řeky Nidy? Voják Václav Gayer vzpomínal, jak se kromě bramborové polévky musel spokojit pouze s několika kousky cukroví.

„Pak lupínkem vuřtů a jedním jablkem. Pak jsme spali jako doma po rybě s omáčkou. Usnuli jsme se smutnými vzpomínkami na daleký domov a minulá léta. Však dlouho jsme klidně nespali. V noci počala střílet těžká děla ruská a granáty zapadaly hned za našimi stodolami. Na to byl alarm a my hned musili ven do bahnitého pole.“

Někde se podařilo alespoň důstojníkům zajistit sváteční oběd - rybí polévku a smaženou rybu s bramborovou kaší.

Stesk a vzpomínky

Strach z bolestivé smrti, únavu, stesk i nudu vnímali vojáci intenzivněji právě v čase vánočním. Trochu jim ulevily dopisy a pohledy z domova, které dostali c. a k. poštou.

Mladý voják z Jaroměře psal 29. prosince 1914: „Drazí rodiče! Obdržel jsem od Vás dva dopisy psané na svatého Štěpána. Ani nevíte, jak mě potěšily. I já Vám vypíši, jak jsem strávil ty krásné svátky vánoční. Strávil jsem je ve vzpomínkách na Vás, jakož jsem byl přesvědčen, že i Vy na mě vzpomínáte.“

Netušil, že v zákopech stráví ještě tři dlouhé roky a mnozí jeho kamarádi se konce nedožijí. Dodnes přesně nevíme, kolik a kde zahynulo ve Velké válce českých vojáků. Někdy se uvádí přes 100 000 padlých, jinde až 250 000.

Památník v Belgii připomínající fotbalové vánoční události roku 1914

Foto: Profimedia.cz

Další příklady příměří během Vánoc

„Jedním z prvních dokladů, kdy boje utichly a nastalo vánoční příměří, známe ze Španělské války za nezávislost, která proti invazi napoleonských armád probíhala v letech 1803 až 1814. Jiným příkladem jsou urputné boje v oblasti krymského přístavu Sevastopolu, známé jako Krymská válka z let 1853 až 1856, které ukončila Pařížská mírová smlouva v roce 1856. Za dalšími krvavými i bratrovražednými válkami se musíme vydat do USA, kde v letech 1861 až 1865 vypukla Americká občanská válka, která ale v časech vánočních respektovala zvyky osídlenců a kolonizátorů, které si z Evropy přinesli,“ připomněl pro Novinky Duda.

Podobně jako jeho předchůdce se podle historika zachoval i papež Pius XII. (1876–1958), když po vzniku 2. světové války (1939–1945) požádal čelné představitele znepřátelených evropských států, aby v prvním roce války utichly na Vánoce zbraně, což se také místy dodržovalo, jak o tom svědčí řada písemných a filmových dokumentů.

„Osmdesát let od vypuknutí skutečně celosvětového běsnění a 105 let od začátku Velké války je to pro nás velmi varovné,“ uzavřel Duda.

Lenka Bobíková, Filip Šára

Novinky

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)